

ʔék'óneke ʔeʔá Yená godéʔa Hé Sú T'ahsá ʔanególa?

Meni ʔabególa dá ʔeʔá dagháre kuk'égodi gá kegáʔa.

Meni ʔabególa dá dúle k'ínagokeʔa kodahsho.

ʔeyi ʔek'óneke goséréyaʔetj hé k'ínagow'e hé denézə ʔahaht'j.

ʔedahxo ʔek'óne neʔóhdó netl'ayjhdla, nesasóné behshéné réʔj, nékoę dódí nídé neʔeghálayidak'é godákádeyjsé, nene ʔúya gha ʔanílá, dódí nídé nek'erádadewe, hanidé ʔeʔá yená ʔanególa.

Həderi ʔedjhtl'é la meni ʔek'óne dzágodéʔa ts'iróné t'ahsá ʔabególake gha godə yáʔahęt'e.

ʔeyi ʔek'óneke goséréyaʔetj kehé ʔeyi meni ʔabególa dádúle denézə ʔakət'j?

ʔeyi ʔek'óneke ʔeʔá yená dzárigokénjʔo nídé dák'ínagow'e?

ʔeyi meni ʔabególake ʔeyi gogá godə hjka kenjwę hé kúhé dágóht'e?

ʔeyi meni ʔabególai dádúle denézə ʔakət'j?

ʔeyi ʔek'óneke goséréyaʔetj hé ʔeghálayedaiké ʔeyi meni ʔabególake dádúle ʔeyi dzáragots'éʔo ts'iróné yeri kuts'ę sjyjwe, lahot'e húle, dódí nídé kuneweya kehé dádúle gots'érákədi?

Júhdá hjnéne gota ʔeyi meni ʔeʔá yená rágots'éʔo ts'iróné t'ahsá ʔakugólake gha dá ʔeghálatseyeda riragóht'e?

Meni ʔabególai súdúle ʔeyi ʔek'óne dárágoʔo gogha beséréyaʔetj ʔakələ?

ʔeyi Youth Criminal Justice Act la hjdé gots'ę yáʔahęt'e. Júhdá néné judéhyé ʔek'óne beghái horéno ʔó rákə gots'e horéno ʔó lǎhdj hé háhwe súde ʔeʔá yená k'ínagokeyjʔa nídé deri ʔeʔá dagháre ʔakət'j. Deri Criminal Code dədi nídé ʔeyi meni lǎni godákádeyjsé dódí nídé dene ts'ę duk'é k'ínagots'eyjʔa nídé ʔeká ʔagóht'e yá ʔagódədi.

ʔeyi ʔek'óneke dugóʔo dzáragokéʔo nídé júhdá néné gots'ę Youth Justice Act dagháre ragot'j, ʔeyi meni beghái k'éréht'éle gú ʔadq ʔeká ʔagóht'eni gogha.

ᚱeyi meni ᚱabególa ᚱeyi ᚱek'óneke goséréyaᚱætj hé denézæ ᚱakút'j gogha xæðæ bedagháré ᚱagot'j dáhæt'e góhlj?

ᚱeyi ᚱek'óneke ᚱeᚱá yená k'jñagokeᚱa gha ᚱeᚱá dagháré ᚱeyi meni ᚱakugóla kídagháré ᚱakút'j gha xæðæ tat'e góhlj.

- 1) ᚱeyi ᚱek'óne goséréyaᚱætj hé ᚱeghálayeda hjljke ᚱeyi meni ᚱabególaike gonezó gok'édikédi hé gótekæðeᚱj gha. ᚱeyi meni ᚱabegóhla hekenihsha hé ᚱónéta goghó gokedéle gha. Kúhé gonezó goduw'l gha gots'érákædi gha.
- 2) ᚱeyi meni ᚱabególaike gogá godæ goghákæðe hé góhé dænézæ ᚱakæt'j hé dúle gots'égokæðæ.
- 3) ᚱeyi ᚱek'óne meni dzáragóᚱo ᚱeyi meni ᚱahęla hé kóta rádæke gha yeri hé lǣhk'uwe rígoniᚱo sóᚱaragulæ gha ᚱat'j gha. Dúᚱagóht'e dagháré ᚱeyi ᚱek'óneke yeri hé dukógokedéᚱo sóᚱaragokulæ kuts'égodéᚱa gha ᚱagokjhwę.

ᚱeyi ᚱek'óne goséréyaᚱætj hé ᚱeghálayedaíke ᚱækæðædiniyá ᚱeyi ᚱek'óneke yeri hé gonezó ríragokéwóᚱá gogha yeri dákulæ gókædi gha. ᚱeyi gogha ᚱæhw'l k'jñagokuᚱa gha ᚱakút'j góᚱo, ᚱeyi ᚱek'óne dáhæt'e, haiyízæ dádéhshó rágóᚱo dagháré k'étt'á ragúhsj gōka t'áhsj gálayúda kígha hļkaruwj góᚱo.

Hæderikeyá ᚱeyi ᚱek'óne goséréyaᚱætj hé ᚱeghálakeyeda:

ᚱeyi líaldǣ

ᚱek'óneke hé ᚱeghálayedaíke

Dene heséréyaᚱæhtjke

Dene k'edadædike

ᚱeyi meni ᚱabegóhlaí hé ᚱeghálayedaíke

Kóta gots'ę ᚱek'óne heséréyaᚱætj gogha dene déhw'ike.

ʔek'óne ʔeʔá yená dzárágóʔo nídé dágót'ɿ?

Hədərɿ la ʔek'óne dzárágóʔo nídé góhé duká k'ɿnagow'e.

ʔek'óne ʔeʔá yená dzárágóʔa

ʔeyɿ menɿ ʔabególa líaldá ts'é dadele

ʔeyɿ líaldá dágúja gogá godə hé t'áhsɿ shɿyələ hé ʔeyɿ
ʔek'óne menɿ ʔaja hɿzɿ hegokúhʔa gha ʔat'ɿ.

ʔeyɿ líaldá hé ʔeyɿ ʔek'óne heséreyáʔətɿ hé ʔeghálayedaɿke ʔeyɿ dágúja
gogá godə k'éréht'e kət'ɿ nídé ʔeyɿ ʔek'óne dáwodlə kesórídaokenéhʔa.
T'áhsɿ taodet'e dagháre ʔagot'ɿ.

Dene séreyáʔətɿ godudzɿne goga k'ɿnagokeʔa.

-ʔeyɿ ʔek'óne menɿ ʔaja k'é't'á ragúhsɿ gogha
dúle t'áhsɿ gálayedá ʔakɿyəhʔɿ.

-ʔeyɿ líaladá dubeséreyáʔutɿ gha ʔakɿyəhʔɿ, gú dá kíhé
k'ɿnaguʔa gots'é godéʔa.

-ʔeyɿ menɿ káhxóné ʔala ʔedéhé dzágodéʔo menɿ dugoʔo dúyé gohwę rágóʔo nídé ʔeyɿ dene
séreyáʔətɿ godudzɿne góhé k'ɿnagow'e.

Dene séreyáʔətɿ goduzinebeghágót'ɿ.

-Yáze gots'éhʔóné dzárágokéʔoke ghayá ʔagóht'e.

-ʔeyɿ kóta ʔeyɿ ʔek'óneke kudagháre heséreyáʔətɿ gha dáhw'ike kudagháre derɿ k'éhtá
ʔagot'ɿ.

-ʔeyɿ ʔek'óne dáwót'e héts'edeyɿdɿ du gok'éht'á ʔayət'ɿle nídé ʔeyɿ líaldá dúle
beséreyáʔutɿ gha ʔakɿyələ.

Dene heséreyáʔətɿnɿ.

-ʔeyɿ ʔek'óne dák'ɿnagoyɿʔa hédədi du ʔəhw'l ʔasədədi hadɿ nídé.

-ʔeyɿ dene séreyáʔəhtɿ dágúja gogá godə ʔareyóné húyɿhʔo yítl'á ʔeyɿ ʔek'óne ʔahédəde
gho dárídaodénɿʔo ghə ʔeká ʔadɿ.

-ʔeyɿ dene sénéyáʔəhtɿ dáʔederáyúdɿ yéhdɿ gha.

ʔeyi ʔek'óneke ʔeʔá yená k'ínagokeʔa gha ʔeʔá dagháre ʔeyi meni ʔakugóla dá kuk'égódí?

ʔeyi meni ʔabególaike ʔeyi ʔek'óneke ʔeyi ʔeʔá yená k'ínagoʔa hé ʔeghálayedaíke ʔareyóné gokenihshá gots'ẹ kudzá góhɪ hé gogodə súré hek'ékədí gú gohé ʔeghálakeyeda gha.

ʔeyi meni ʔabególaike ʔeyi ʔek'óne gots'ẹ ʔeyi ʔek'óne gá deneséréyaʔeʔɪ hé dák'ínagow'e gogá godə dúle gudəkə gú goghákeyɪlə.

ʔeyi meni ʔabególaike ʔeká ʔakeniwę níde dúle denézə ʔakət'ɪ.

ʔeyi meni ʔabególaike ʔeyi ʔek'óneke ʔəhdíní raxeghá ʔawot'ɪ keniwę níde dúle ʔeká ʔagokələ. ʔeyi dene séréyaʔeʔɪ godudzine ʔeyi ʔek'óneke hé ʔeghálakeyeda kólí dúle gogha ʔagokələ.

ʔeyi ʔek'óne dzárágóʔɔ gú meni ʔabególa hai kuhɪzɪ ghɔ kóta ʔekáʔats'edúdí ch'á dúle gogha gokuréwę. ʔəkədədíni kugha t'ahsá ʔagóht'éle níde w'ila gots'ẹ ʔeyi dene séréyaʔeʔɪ ʔeká ʔadi níde zɔ w'ila dúle.

ʔeyi ʔek'óneke ʔeʔá yená k'ínagokeʔa níde ʔeyi meni ʔakugólake láhtare goshó gots'íʔóné godéyɪ gotekedéde, gú láhtare lə kúhé dúyé gohwę gú rígodéwe. ʔeyi ʔeʔa dágúja dúyé ʔedę ʔagolə kólí ʔeyi meni ʔabególa dúle kúhé gonezɔ k'ínagokuʔa gogha dúle kek'ékədí.

ʔeyi meni ʔabególa gogá godə kughádéwowi gha kugha kek'égódí

Gogá ʔeghálayedaíke ʔeyi meni ʔabególa hai ʔeyi ʔek'óne meni ʔayɪla ghɔ ʔeká ʔakiyéhdi, gots'ẹ ʔeyi ʔek'óne ʔája ʔeyi dene séréyaʔeʔɪ godudzine da k'ínaguʔa hédádí ghɔ w'ila. ʔeyi meni ʔabególai dúyé kóta ʔeyi ʔek'óne hɪzɪ ghɔ ʔekáʔadi.

ʔeyi meni ʔabególa hai ʔeyi ʔek'óne dene séréyaʔeʔɪ hé béhé k'ínagow'e gú dene séréyaʔeʔɪ góyə dáts'ədí goxədə kíhshu dúle hudəkə.

ʔeyi gogá ʔeghálayedaíke ʔeyi meni ʔabególai hai ʔeyi ʔek'óne ʔeyi dene séréyaʔeʔɪ godudzine yeri dáhéla raguhsɪ gogha dák'ínaguʔa hédádí ghɔ ʔeká ʔakiyéhdi gha.

ʔeyi meni ʔabególa dádúle ʔeyi ʔek'óne heséreyatɨ hé k'ínagow'e hé denézə ʔakətɨ?

ʔeyi meni ʔabególa ʔeyi ʔek'óne heséreyatɨ hé denézə ʔawít'ɨ keniwɛ nídé ʔəkədəɨniyá kuts'ɛ godéʔa. Denézə ʔakət'ɨ nídé súré dákugóla ghɔ dúle ʔeyi ʔek'óne, kóta rádə, gots'ɛ ʔeyi kóta gots'ɛ kudagháre ʔek'óneke heséreyatɨ gha kədəhw'ɨ kokedúhsha gha gúégodə. ʔeyi meni ʔabególaike dákeniwɛ ká got'ódéʔa.

ʔelehé gots'ede.

ʔeyi ʔelehé gots'udə gha ʔagokulə nídé ʔeyi meni ʔabególa w'ila láhtare denézə ʔawót'ɨ gha ʔakiyéhdi. ʔelehé gokudə gha ʔagokulə nídé hederi keyá ʔeyi dəhw'ɨ gha rágudɨ, ʔeyi ʔek'óne meni ʔayət'ɨ hédədi, beyɨghónéke, ʔeyi meni ʔabególa, gózə kóta gots'ɛ meni ʔeyi ʔek'óne honihshɔike, gots'ɛ ʔeyi ʔek'óne heséreyatɨ hé ʔeghálayedai ke.

ʔeyi meni ʔeyi gots'ədə dəhw'ike ʔeyi ʔek'óne dárágóʔɔ gogha dáts'ɨlá nídé xáhwere gonezɔ keniwɛ ghɔ gokede. ʔeyi meni ʔabególai ʔedəɨni gogá dáyeniwɛ ghɔ ʔeká ʔagóhdi hé dúle gots'éradɨ.

Dúʔagóht'e gogha gots'ədə ts'ədəhw'ɨ nídé dúʔagóht'e ghoyá gokədə:

Dene séreyatɨ godudzine ʔeyi ʔek'óne gha dádúle xáhwere gonezɔ gots'edéʔa?

ʔeyi ʔek'óne beséreyatɨ were bek'égodɨ gots'ɛ káradujá nídé xədə dáhɛt'e k'éhtá ʔawót'e dagháre ʔawodlə.

Dáʔederáyúdi, dódí nídé kóta gots'ɛ ʔarawodlə nídé xədə dáhɛt'e yek'éta ʔawót'e?

ʔeyi ʔek'óne ʔeyi meni ʔahɛla dádúle k'éta yegha ragohsɨ?

Kóta gots'ɛ ʔeyi meni kudagháre ʔek'óne heséreyatɨ gha kədəhw'ɨ.

ʔeyi híde dódí nídé júhdá gots'ɛ k'óhoweike dúle kóta gots'ɛ dene kudagháre ʔek'óne heséreyatɨ gha dene déwów'ɨ gha gokedéʔa. ʔeyi dúʔagóht'e gogha dəhw'ɨ ʔeyi kóta ʔeyi ʔeʔá bedagháre dene ts'úle hé ʔeyi ʔek'óneke meni dene séreyatɨ dagháre kúhé k'ínagow'e gha xədə kɨdagháre ʔawót'e yákíhsɨ.

ʔeyi kóta gots'ɛ ʔeyi ʔek'óne heséreyatɨ gogha dəhw'ɨ ʔeyi meni ʔabególa dúle ts'éradəkədədi gú yerɨ ghɔ ráʔəɨrekewe ghɔ dúle dagokedehke. ʔeyi dúʔagóht'e gogha dəhw'ɨke ʔeyi meni ʔabególa hé ʔeyi ʔek'óne ʔajá hédədi kúhé dágóht'e logokedúya gha ʔelehé kedéwów'ɨ gha ʔagokələ gha dúle gots'ɛ ʔeyi ʔek'óne ʔeyi meni ʔahɛlai k'éta yegha raguhsɨ gha dúle kits'éradɨ. Dódí nídé ʔeyi meni ʔabególa yerɨ ghɔ ráʔəɨrewe ghɔ ʔeyi dúʔagóht'e gogha dəhw'ike dúle gots'é ʔedétl'e.

Dene heséreyazəti.

Ƴeyi rek'one beséreyazuti níde Ƴeyi meni Ƴabególa Ƴeyini goghó gudə gha Ƴakiyəhdi gha dúle. Ƴeyi meni Ƴabególaíke Ƴeyi dene séreyazəti góyə goghó gokudə kúdədi níde gok'éhtá Ƴakít'e gha góʔo.

Ƴek'one dáƳederáyúdí hadi were Ƴedjht'e dene heséreyazəti gháhəshui.

Ƴeyi dáƳederáyúdí hadi were Ƴeyi dene heséreyazəti Ƴeyi rek'one ghó Ƴedát'e goƳedjht'é fére k'egodə. Deri Ƴedjht'é k'e Ƴeyi rek'one hísele gots'ə béhé dágóyít'e hayizə dzárágóʔo gots'ə dá Ƴedehé rígoniʔo ghó gok'e godéht'e.

Ƴeyi rek'one hé Ƴeghálayeda deri Ƴedjht'é ghálayeda gú Ƴeyi meni Ƴabególa gogá dáyeniwə ghó láhtare gots'ə gokədə. Ƴeyi dene séreyazəti deri Ƴedjht'é k'e dádədi w'ila kek'éyədihədi dagháre Ƴeyi rek'one reká Ƴederáyúdí hadi.

Ƴeyi dene séreyazəti Ƴeyi rek'one dárágóʔo sú k'é't'á raguhsi gogha k'ínagoyiʔa níde Ƴeyi w'ila kek'éyədihədi gú reká Ƴederáyúdí hadi.

Ƴeyi dene séreyazəti Ƴeyi rek'one Ƴeyi meni Ƴahəla hai yets'ə t'áhsj ts'ilí yashu, yets'ə t'áhsj tarenise, dódí níde dáyjla kexóht'é du Ƴeghálayjda, gogha sóba dárəht'e bets'éráʔeyədi, meni yet'áre gódike gha dódí níde bene weya gok'éyjhxa bets'énoʔeyjhdí gha hayəhdi gha dúle.

Ƴeyi meni Ƴabególa béhé dágúja kexóht'é béhé dágóht'e ghó Ƴedjht'é.

Ƴeyi dene séreyazəti, Ƴeyi meni Ƴabególa béhé dágúja kexóht'é béhé dágóht'e ghó Ƴedjht'é goghániʔa níde yek'e godə gha.

Hederi Ƴedjht'é k'e Ƴeyi meni Ƴabególa hai Ƴeyi Ƴezá yená dábéhé k'ínagaw'e gots'ə béhé dágóht'e ghó dúle Ƴedéht'e. Gok'é dásjywe, yeri bech'a hulé Ƴaja dai ghó dúle Ƴedéht'e. Ƴeyi meni Ƴabególa Ƴeyi dene séreyazəti góyə ts'úwóhʔo gha bek'e gots'udə hadi gha dúle. Ƴeyi dene séreyazəti həʔə hadi nídezó dúle.

Ƴeyi dene séreyazəti Ƴeyi rek'one dáƳederáyúdí yəhdi níde Ƴeyi meni Ƴabególa béhé dágóht'e gá Ƴedjht'é deyjht'e kek'éyədihədi dagháre Ƴadi gha góʔo.

ʔeyi meni ʔabególa dákugóla ts'íʔné sǰkəwí hé ʔeyi ʔek'óne heséréyəʔəʔtǰ hé ʔeghálayedaíke dádúle gots'érákədi.

ʔeyi ʔek'óne heséréyəʔəʔtǰ hé ʔeghálayedaíke ʔeyi ʔek'óne meni dzárágoʔo ʔeyi meni ʔahəla k'ét'á yéhé raguhsǰ gots'é gokehʔa.

Dene séréyəʔəʔtǰ godudzine beghágot'óni.

ʔeyi ʔek'óne heséréyəʔəʔtǰ hé ʔeghálayedaíke ʔeyi ʔek'óne dá dzárágoʔo k'ét'á raguhsǰ gogha ʔeyi dene heséréyəʔəʔtǰ godudzine dúle kíghágoʔa. Yeri ʔagódədi la, yeri léyǰse sóʔarawolə, yeri rəʔǰ k'ét'á rírayəwoshu, dódí nídé ʔeyi meni ʔahəla dódí nídé k'óta gogha ʔeghálayúda gha ʔakíyələ gha dúle.

Láhtare k'ét'á ragokuhsǰ gha yeri dákulə gókədi ts'íʔné ʔeyi meni ʔakǰla ghə ʔakəʔ'ǰ gú rígodéwe, kólí ʔeyi meni ʔabególa həʔə yeníwə nídé zə.

Dene séréyəʔəʔtǰ dagháre ʔederáyúdi gha dák'ǰnaguʔa hédədi.

ʔeyi dene séréyəʔəʔtǰ ʔeyi ʔek'óne dáʔederáyúdí yéhdi dagháre ʔeyi meni ʔabególa kédədi gha dúle. Dúʔagóht'e dǰgodet'e yáʔagódədi:

- i) ʔeyi ʔek'óne ʔeyi meni ʔahəle yeri yets'ə ts'ilé yáshu dódí nídé léyǰse, dódí yexóht'e du ʔeghálayǰda gots'ə sóba, dódí nídé weya dai gogha yets'énoʔəyéhdi gha.
- ii) ʔeyi ʔek'óne ʔeyi meni ts'ə yeri rəʔǰ yeghárayǰshu dódí nídé yeri yets'ə léyǰse sóʔaralə gha.
- iii) ʔeyi ʔek'óne ʔeyi meni ts'ə yeri rəʔǰ hai, sóba k'éyǰhxa ʔónéyedəʔo, dódí nídé léyeyǰse, dódí nídé ts'ilí yeyashu k'éyǰhxa yets'énoʔəyéhdi gha.
- iv) ʔeyi ʔek'óne ʔeyi meni ʔahəla yegha t'áhsǰ kádeʔá gálayeda gha.

ʔeyi dene séréyəʔəʔtǰ ʔeyi ʔek'óne hai júhdá ʔeyi meni t'áhsǰ ʔakugóla gha sóba wela ts'ə sóba hé ʔederáyúdi gha ʔayələ gha w'ila dúle. Deri la k'óhoweke kudagháre meni t'áhsǰ ʔakugóla gha sóba kehla yáʔahəʔ'e. ʔeyi meni ʔabególaike du ʔegúhyəʔədi sóba kuts'ə ʔat'ǰle.

Júhdá reʔá léts'eyjyi ts'wóné meni t'áhsá ʔakugólaike kegha sú gogá reghálats'eyeda hairi ʔagóht'e?

ʔeyi dúʔagóht'e gogá reghálayedaike ʔeyi meni reʔá yená t'áhsá ʔabególaike gogá godə hé gots'érákədə. ʔeyi meni t'áhsá ʔabególai ʔeyi reʔá yená dákugóla hayízə ʔeyi gogha dene hes'éryaʔətj kehé w'ila gots'érákədə.

Kóta gota meni reʔá yená ʔakugólai hé reghálats'eyeda k'é gólani

Júhdá hinéné gota kóta lak'e kágodénila dúʔagóht'e gá reghálats'eyeda godahk'é góla. Raxekótá judeni raxeghá níhdu góʔo gots'ə gahdə.

T'odəshə Goʔudíta: 867-874-7212

Fabesha Goʔudíta: 867-872-5911

Sóba Kóé Goʔudíta: 867-920-2978

Rádeyjlj Kóé Goʔudíta: 867-598-2247

ʔerákə Kóé Goʔudíta: 867-777-5493

ʔeyi meni ʔabególa súdúle ʔeyi ʔek'óne bes'éryaʔutj gha ʔayələ?

Həʔə ʔeyi meni ʔabególa bets'éráʔeyúdi gha dúle ʔeyi ʔek'óne hes'éryaʔətj ʔagolə. ʔeyi ʔek'óne, dódí nídé beyjghóné, dódí meni yek'édi dúle gos'éryaʔutj gha ʔagolə gha dúle. Yets'ə t'áhsj ts'íle yashu, léyjsə, dódí nídé bets'éráʔeyúdi gosóbá dódí nídé bene weya k'éyjhxa ʔeyi ʔek'óne sets'énoʔeyúhdí ʔawodlə hadi gha dúle.

ʔeyi meni ʔabególai ʔeyi dene séréyʔaʔətj hé redeggha godúhʔá yeniwə nídé ʔeyi dene k'edadədi ts'égodə nídé gonezə.

Júhdá hjnéné gots'ə k'óhoweke gha dene séréyʔətj gá reghálayeda hayízə ʔeyi kóta meni t'áhsá ʔakugóhla hé reghálayedaike, ʔeyi hjídé k'óhoweike gha dene séréyʔətj gá reghálayedaike gots'ə ʔeyi redjht'ə bedagháre ʔek'óneke hes'éryaʔutj gha reghálats'eyeda w'ila hədəri gálats'eyúda gogha sóba hé gots'érákeyjdi ghə goshó máhsj gókədi.

